

Югозападен университет „Неофит Рилски” – Благоевград

РЕЦЕНЗИЯ

на представените трудове за участие в конкурс за академичната длъжност ДОЦЕНТ, обявен от ЮЗУ в ДВ бр. 63/01.08.2025 г.

Рецензент: проф. д-р д.н. Калин Порожанов – ЮЗУ, член на научно жури в конкурс за заемане на академичната длъжност **ДОЦЕНТ**, обявен от ЮЗУ „Неофит Рилски” в ДВ, бр. 63 от 01.08.2025 г., в професионално направление 2.2. *История и археология*, по научната специалност **Стара история**, изготвено на основание Заповед № 1909/18.09.2025 г. на Ректора на ЮЗУ и Протокол № 1/14.10.2025 г. на НЖ

Кандидат на конкурса е д-р Александър Савов Порталски – гл. ас. в катедра *История* при ПИФ на ЮЗУ. След НГДЕК той завършва *История* в СУ през 1995 г. и става **магистър** по *Стара история, палеобалканистика и тракология*. Същата **1995 г. постъпва като асистент по Стара история** в ЮЗУ.

През **1999 г. 1м. специализира** *Гръцки език и култура* в **Атинския у-т**. През **2003 г. 4 м. специализира** по темата *Преходът от бронзова към желязна епоха в Западна Анатолия* в У-та "Парис Лодрон" и Австрийска организация за научен обмен – **Залцбург**.

През **2010 г.** защитава дисертация ***Лидия и гръцкият свят – културно-исторически връзки и взаимодействия през първата половина на I хил. пр.Хр.***, по научната специалност *Стара история* (вкл. Праистория) и става **„доктор“ (=50 т.)**.

През **2021 г.** защитава теза в МП *Нумизматика. Експертиза и оценка на КИЦ* в ЮЗУ и придобива квалификацията **Експерт-оценител**.

Относно: научната и професионално-академичната дейност, и продукцията, представена от участниците в конкурса.

I.Обобщени данни за научната продукция и дейността на кандидата гл. ас. д-р Александър Савов Порталски.

Хабилизационен труд – монография *Балкано-анатолийската общност в древността*, Изд. ПроВиас, София 2025, 271 с. ISBN 978-619-92562-7-5; **без плагиатство=100 т.**

Публикувана монография на основата на дисертация за *доктор Лидия и гръцкият свят – културно-исторически връзки и взаимодействия през първата половина на I хил. пр.Хр.* Изд. ПроВиас, София 2025, 209 с.;ISBN 978-619-92562-6-8; **без плагиатство=75 т.**

Статии и доклади, публикувани в научни издания: Реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация=**1**;
Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове=**24**;
Студии, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация=**1**; **Студии**, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове=**3**; **Цитирания** в монографии и колективни томове с научно рецензиране=**3**.; **9. Цитирания или рецензии** в нереферирани списания с научно рецензиране=**23**;
Участие в национален научен или образователен проект КИННПОР=**1**;
Публикуван университетски учебник или учебник, който се използва в училищната мрежа=**1**; **Публикувано учебно пособие**, което се използва в училищната мрежа=**1**;

Наукометрия– 749 т. при изискуеми 430.

Педагогическа дейност: чете лекции и води упражнения по задължителните дисциплини в ЮЗУ: История на Стария свят (Древна Гърция и Рим)=30 ч.л.; Тракология=45 ч.л.; чете лекции по избираемите

дисциплини: Култура на Древна Югоизточна Европа; Култура на Древна Гърция; Лидия – непознатата малоазийска империя; Въведение в икономиката и демографията на Древния свят; История на Древния Изток; Тракология (за ПОГИ); води **упражнения** по История на Стария свят (Древна Гърция и Рим)=30 ч.; Тракология=30 ч.; Учебни практики =30 ч.

255 ч.л., от които 75 по задължителни дисциплини, при изисквани 45 ч.л.+ 90 часа упр. = 600 ч. учебна натовареност, при изискуеми 360 ч.

ЧЕТЕ ЛЕКЦИИ В ЧУЖБИНА по Академична мобилност по програмата Еразъм+: 05. 2018 г., Университет „Докуз ейлюл“ в Измир, Турция; 10.2019 г., Universitatea de Vest din Timisoara, Румъния; и по Преподавателска мобилност: 06. 2022 и 10–11. 2022 г. в Recer Tayyip Erdogan University, Ризе, Турция; 2023 г. в University of Lodz, Лодз, Полша; 12. 2023 г. в Universitatea “Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Румъния.

II. Оценка на научните и на практическите резултати и приноси на представената за участие в конкурса творческа продукция

Хабилитационният труд – монография *Балкано-анатолийската общност в древността*, Изд. ПроВиас, София 2025 се състои от: Пролог, 5 глави, Епилог, Литература, Списък на илюстрациите.

В Пролога авторът обоснова, че се заема с тази проблематика, защото освен с История, той се занимава и с Културна история, поради което сравнява култови места и археологически обекти, писмени извори за прояви на вярата на хората или преки свещени текстове, борави със структури, с модели и със знаци, определяни и като кодове. Тази **методика е комплексна и интердисциплинна**. Монографията е и резултат от дългогодишни наблюдения на теренни експедиции, по линия на проекти в ЮЗУ, в чието изпълнение най-активно участие взема и авторът, което е безспорен принос. Ал. Порталски казва, че *Балкано-анатолийската*

общност е важна за Древната история, защото тя е люлка на открития, които имат влияние до днес: **азбуката** гласни/съгласни и **монетосеченето**.

Глава 1. В търсене на общността

§1. Как да се дефинира историческа общност разглежда различни мнения и накрая се спира на виждането на Алтузий (1557-1638 г.), че човек е предопределен да живее в съжителство, наречено *симбиотична общност*.

§2. Опити за определяне на общности прави историографски преглед, който започва с въвеждането през 20 в. на термините *Микенска Тракия*, *Орфическа Тракия*, *Трако-пеласгийска Пеласго-тракийска*, *Циркумегийска*, *Циркумпонтийска*, *Трако-троянска*, *Трако-фригийска*, *Трако-хето-лувийска*..., за да се стигне до *Палеобалкано-западноанатолийска общност*.

§3. Палеобалкано-западноанатолийската общност ... най-голям дял в нея заема *циркумегейската пеласго-тракийска етнокултурна общност*, но там влизат и *фригийци*, *карийци*, *македонци*, а може би и *микенци*; Това е базовият термин, от който се произвежда терминът **Балкано-анатолийска общност** (съкратено БАО). Ал. Порталски смята, че тъй като **пророчества в големите светилища търсят** и елини, и траки, и лидийци, и фригийци, казано накратко – *всички*, това **убеждава в съществуването на такава прозирана общност**.

§4. Балкано-анатолийската общност, се определя чрез **вяра**, **икономика** и **културата** като поведение; БАО е важна, защото ражда **иновации**, **които променят историята** и влиянието им надхвърля границите на БАО; това са **полиса**, **монетосеченето** и **азбуката** – **иновации**, които не са случайни, те действат успоредно и не биха проработили, ако не си взаимодействат. И пояснява, че **полисите** са в непрестанно взаимодействие с монархиите около тях, използват всичките им ресурси, гледат на тях като на естествени пазари и партньори, а царете се стремят да извличат максимална полза от полисите, като им гарантират

военна и стопанска сигурност, при което партньорството и търговията са плодотворни, защото се извършва парична размяна. Но **монетите** се появяват **не в полисна среда, а в царството Лидия** поради нуждата от **активен обмен между производителите, търговците от царството, но и полисите**. Активната търговия и бумът на иновации обуславят бързото записване. **Азбуката** съгласни/гласни е лесно усвоима и слага край на тайнството на грамотността, достъпна само за някои съсловия.

§5. Териториален обхват на БАО, включва ЮИ Европа (основно Балканите+пространството до Карпатите и Северното Черноморие) с островите в Егеида, Западна и Централна Анатолия.

§6. Хронологичен обхват на БАО е аргументиран с континуитета и развитието на процесите в общността в ЮИЕвропа и Западна/Централна Анатолия, от РБрЕ на 3. хил.пр.н.е. до 7. в., което отразява днешната научна представа за начало и край на Археологията и Историята на траките.

§7. Балкано-анатолийската общност във видовете време, чрез теории за времевото развитие в световната история, кандидатът обосновава и теоретично БАО. Това усилие е смислено, но не е задължително да присъства в книгата.

§8. Заключение към Първа глава е продължение на §7., в което с повече историзъм се затвърждава постигнатото от анализа.

Глава 2. Природната среда в Балкано-анатолийската общност

§1. Климатични условия започва с историографска справка за климата от Античността до днес. Авторовата теза определя 4-5 зони на влажност на територията на БАО, които са зони на земеделие и животновъдство, което е уникално разнообразие на толкова малка площ и изглежда, че няма аналог в Стария свят. Последиците за БАО: разнообразна храна=добро здраве=силна демография; изхранване на базата на естествени природни дадености=по-устойчива популация на

климатични кризи; разнообразието на малка площ=стимул за търговията; хората пътуват и посрещат чужденци за търговия=те се познават добре, идентифицират без проблемно топосите си на вяра и ги ползват за призоваване на божествена закрила при сделките и пътуванията.

§2. Демография и селищна структура в БАО прави преглед на публикациите по промените на климата, отразяващи се на обществата, като ги правят по-уседнали или по-мобилни.

§3.Маларията разглежда историографията за отражението на маларията върху хората през Древността.

§4.Транспортната система в БАО анализира големите възможностите и ползите от морско и речно плаване в ЮИ Европа и Западна Анатолия, като прави **принос** с коментара на плавателните съдове и тяхната многоцелева употреба, като за Анатолия се добавят ползите от керванните пътища, най-вече т.нар. *Царски път*.

§5. Заключение към Втора глава обобщава, че природните условия в БАО са едни от най-добрите в света с четири сезона, при много здравословен климат, поради което са база за забележително икономическо развитие.

Глава 3. Икономическата база на Балкано-анатолийската общност.

§1. Полиското и етноското начало – политическо допълване и икономическо преплитане. Тук авторът изброява най-важните книги, които са формирали представата му за полиса, през която достига до идеята за БАО и заключава, че хората живеят по **полиси** и **етноси**, но това няма само народностна определеност, а и социално-икономическа, т.е. разделението не е толкова между елини и неелини, а между такива, които са *свободни граждани*, и такива, които са *поданици и/или лично несвободни*, като **приносно** заключава, че **етносите и полисите живеят не един до друг, а един В друг** и това не ги притеснява, те организират производството си по

различни, но не противоположни, а допълващи се начини – полисните държави произвеждат за пазара, а етносите – са в натуралното стопанство, но въпреки това те имат еднаква базова икономическа единица – ойкоса.

§2. Икономическата основа на БАО – ойкосите прави пространен коментар на термина и **постулира**, че „ойкосът“ съществува в двойственост – успешно да работи за задоволяване на членовете на домакинството и за пазара; той може да е в земеделската хора на полиса, може да е в самия полис, може да е собственост на парадинаст от етносна държава, може някой да го управлява от името на царя; и **заклучава**, че без да променя нито вида, нито структурата си, ойкосът се чувства у дома си и в полиса, и в етносната държава, той се появява в много удобната природна среда на БАО и, за да развива активен обмен, се нуждае не просто от пари, а от монети.

§3. Монетосеченето–забележителен феномен на БАО запознава с развитието на идеята за парите, за да се стигне до монетите.

§4. Поява и развитие на ранните електронови монети продължава с **приносните** заключения за ролята на монетите като пари, като пояснява, че появата на монетосеченето не е въпрос на технология, а е рожба на обществена необходимост, породила се точно по това време точно в БАО, че **парите не са откритие на полисите**, доколкото **Лидия със сигурност не може да е полис, но и никоя етносна държава не би започнала да сече монети, ако не е в непрекъснато взаимодействие с полисното стопанство, защото те не са ѝ нужни**; **монетите** позволяват полисната икономика на свободните пазарни производители и царската икономика на етносите държави да съществуват на крачка от сливането си до степен на пълно взаимно проникване, при което в продължение на столетия запазват присъщите си особености и се подхранват взаимно; както и, че за първи път в древността се наблюдава интензификация на производството, която в

Класическа Елада доближава капацитета на капиталистическото производство – щом пределният капацитет на ойкосите бива достигнат, полисните граждани се отделят от тях и създават ап-ойкия – колония, т.е. започва Гръцката колонизация... и ако трябва да се степенуват **причините за колонизацията**, стокообменът ще бъде на първо място... когато транспортът не може да се интензифицира повече, част от полиса сама отива сред етносната държава - това е същината на колонизацията, където местният династ събира натурални данъци и може да ги превърне в пари само на пазара на полиса; сдобивайки се с пари, той може да си купи всичко – от луксозни стоки до наемници; те пак биват купувани на пазара на полиса, а останалите пари се трезорират; полисите имат достъп до суровини, които няма как да получат в своята хора; имат и платежоспособни купувачи в лицето на аристократите от етносните държави; неслучайно **първите колонии** излизат от Евбея и **са на тракийския бряг на Егея, на познатото място в БАО!**

§5. Заключение към Трета глава обобщава и потвърждава приносите в отделните параграфи.

Глава 4. Азбучната писменост – друг феномен на Балкано-анатолийската общност.

§1. Езиците в БАО казва, че не различията между говорените сродни езиците са определящи, а писмеността;

§2. Особености на ранните писмена в Балкано-анатолийската общност дава **приносното** заключение, че Хититската империя и Ахейските царства търсят възможности за специфично общо изписване на важни текстове, което да е разбираемо на различни езици. Оказва се, че това е възможно и се ползва в кратки надписи, както за стопански и административни дейности (печати, означения за вместимост), така и за култови цели (пояснения към изображения на богове).

§3. Ранните азбуки в БАО запознава с хипотезите за възникване на гръцката, фригийската и лидийската азбука.

§4. Заключение към Четвърта глава казва, че поради азбучната писменост гръцкият език става езикът на търговията и на търговците, както за лиди, траки и други партньори от БАО, с пояснението, че **полисите и апойкиите формират търговски етнос**, който поема международната търговия, защото общува на един език и се кълне в едни и същи богове, което формира доверието, съпътстващо, а понякога дори и заместващо, монетните плащания.

Глава 5. Вярата в Балкано-анатолийската общност.

§1. Представи за вярата в БАО задава въпроса доколко термини като *Микенска* и *Орфическа Тракия* могат да бъдат отнесени към Гърция и Западна/Централна Анатолия; и отговорът е, че **в етносния свят на БАО, вярата е свързана, съпоставима и сравнима с познатото орфическо поведение в Тракия, като народностно поведение, а в полисния свят ще има реликти от предходния (или паралелния) за полиса етносен период, които са съпоставими с живите етносни реалии.** Несъмнено, **скално-изсечените паметници в ЮИ Европа и Западна/Централна Анатолия се дължат на обща и сходна вяра.**

§2. Култови места, топоси на вяра, светилища и хетеротопии в БАО започва с предварителното обяснение, че БАО се реализира на базата на съседство, родство и общодържавие, но респектиращото единство иде от организацията на **световния порядък** между **небето, земята и подземния свят** с посредничеството на **царя-жрец или жречеството в големите светилища...** Следва извода, че **езическата вяра**, вкл. в случая с БАО, е привързана в единство с природата, **неделима е от околната среда**, като появата на божественото, решаващата за живота на древния човек теофания (всъщност: представата за нея и нейното очакване) се проявява не само вследствие на ритуални действия, а и на определени сакрални

места. **Тези места, топоси на вяра, са в сходна околна среда... С приносния извод, че сходните култови места като внушение и разположение показват и сходства в изходните религиозно-митологични представи за създаването, уреждането и функционирането на света, както и че от веществените обекти следва близост на култовете.** И още - **микенските традиции се поддържат в топоси на вяра** от предполисната древност на Елада, които в първите столетия на 1. хил. пр.н.е. попадат в гръцка културна среда и приемат класическия си характер към 5. в.пр.н.е. Но това... се отнася главно за големите светилища... Археологията от последните десетилетия разкри голям брой други топоси на вяра, близо и далеч от полисите, които и в гръцката културна и езикова среда запазват архаичния си характер. Това дава много широка перспектива **към изследването им в Мала Азия** поради възможността обектите там да бъдат анализирани през перспективата на натрупаните методи за проучване на мегалитни, пещерни, планински и всякакви други светилища през **орфическата призма, която отдавна се използва за Балканска Тракия.** Това е ресурс за изучаване главно на онези **обекти в днешна малоазийска Турция, които се намират в планините по южните брегове на Мраморно и Черно море,** за които писмените сведения са оскъдни или напълно липсват, **но които често са по-добре запазени от балканските и биха се допълвали чудесно.**

§3. Няколко примера: пещерите на о. Крит и свещената пещера край Хераклея Понтийска допълва картината с конкретни примери в контекста на култовете и вярата в БАО от Крит и Анатолия, като особено ценна и **пригодна е интерпретацията за свещената пещера/пещерите край Хераклея Понтийска на Анатолийското Черноморие.**

§4. Заключение към Пета глава приносно обобщава като особено ясно показва наличието на общност и паралелно развитие на някои аспекти на вярата и култа в БАО.

ЕПИЛОГ-ът отлично резюмира постигнатото като приноси в труда.

БИБЛИОГРАФИЯ-та, на кирилица и латиница, е изчерпателна.

III. Критични бележки и препоръки

-включването на БАО в 3. хил.пр.н.е. **изисква още аргументи**;

-в гл. 3, § 2 не е обърнато достатъчно внимание на *ойкосите* в *етносните* държави, при които отношения, подобни на тези в *ойкосите* на *полисните* държави, се развиват под властта на местни династи – напр. в ЮЗ Тракия, през 6.-4. в.пр.н.е., се сечат собствени **тракийски монети**, които функционират на **тракийски тържища**, организирани не в градове, а при регионални светилища, край важни пътища; а по крайбрежията има и елински **емпориони**, които обичайно са под властта на тракийските царе и/или династи.

- **препоръчвам** резюме на чужд език, а защо не и цялата монографията да се издаде на станалия международен английски език;

IV. Заключение. Независимо от бележките, приемам изброените **приноси** от гл. ас. д-р Александър Порталски като към тях добавям и отбелязаните от мен. Така, оценявам **високо** монографията, научното творчество и учебната натовареност на кандидата от 2010 г. (д-р) до 2025 г.

V. Общо заключение и подреждане на кандидатите. Горезброените приноси и постижения ми дават основание да дам **положителна оценка за присъждането на академичната длъжност ДОЦЕНТ** на единствения кандидат в конкурса гл. ас. д-р **Александър Савов Порталски** от катедра **История** при ПИФ на ЮЗУ, в професионално направление 2.2 *История и археология*, по научната специалност **Стара история**.

Дата: 04.11.2025 г.

Член на журито:

Проф. д-р д.н. Калин Порожанов

REVIEW

of the submitted papers for participation in a competition for the academic position of ASSOCIATE PROFESSOR (DOCENT), announced by South-West University (=SWU) in the State Gazette No. 63/01.08.2025.

Reviewer: Prof. Dr DSc Kalin Porozhanov – SWU, Blagoevgrad, member of Scientific Juri in the competition for the academic position of **ASSOCIATE PROFESSOR (DOCENT)**, announced by "Neofit Rilski" SWUniversity in the State Gazette, no. 63 of 01.08.2025, in Professional Direction 2.2 History and Archaeology, in the Scientific Specialty ***Ancient History***, prepared on the basis of Order No. 1909/18.09.2025 of the Rector of the South-West University, Prof. Dr. Nikolay Marin, and Protocol No. 1 of the first meeting of the Scientific Jury, held on 14.10.2025.

The Candidate is **Alexander Savov Portalsky, PhD/Dr** (from 2009=50 points), **Chief assistant professor** in the Department of History at the Faculty of Law and History of the SWUniversity. After the ***Classical High School*** (abbr. in bg NGDEK) he graduated from *History* at Sofia University in 1995 and became a master in *Ancient History, Paleobalkan Studies and Thracology*. In the same 1995 he joined the South-West University as an assistant professor in Ancient History.

In 1999 he specialized for 1 month in *Greek Language and Culture* at the University of Athens. In 2003 he specialized for 4 months on the topic *The Transition from Bronze to Iron Age in Western Anatolia* in Salzburg, the University of „Paris Lodron“ and the Austrian Organization for Scientific Exchange.

In 2010, he defended his dissertation *Lydia and the Greek World - Cultural and Historical Connections and Interactions in the First Half of the 1st Millennium BC*, in the scientific specialty *Ancient History (including Prehistory)* and became a "doctor" (PhD) (=50 points).

In 2021, he defended his thesis in the MP *Numismatics. Expertise and Evaluation of the Cultural and Historical Values* at the South-West University and acquired the qualification of *Expert-Appraiser*.

Regarding: the scientific and professional-academic activity, and production presented by the participants in the competition

I. Summary of scientific production and activities of the candidate Dr. Alexander Savov Portalski.

Habilitation work – monograph *The Balkan-Anatolian Community in Antiquity*, ProVias Publishing House, Sofia 2025, 271 p. ISBN 978-619-92562-7-5; no plagiarism=100 pts.

Published monograph based on a dissertation for Doctor *Lydia and the Greek World – Cultural and Historical Connections and Interactions in the First Half of the 1st Millennium BC*. ProVias Publishing House, Sofia 2025, 209 p.; ISBN 978-619-92562-6-8; no plagiarism=75 pts.

Articles and reports published in scientific publications: Refereed and indexed in world-renowned databases of scientific information=1; Articles and reports published in non-refereed journals with scientific review or published in edited collective volumes=24; Studies published in scientific publications, referred and indexed in world-renowned databases of scientific information=1; Studies published in non-refereed journals with scientific review or published in edited collective volumes=3; Citations in monographs and collective volumes with scientific review=3.; 9. Citations or reviews in non-refereed journals with scientific review=23; Participation in a national scientific or educational project KINNPOR=1; Published university textbook or textbook used in the school

network=1; Published teaching aid used in the school network=1;
Scientometrics – 749 points out of a required 430 = **Excellent performance**.

Pedagogical activity: lectures and leads exercises in the mandatory disciplines at SWU: History of the Ancient World (Ancient Greece and Rome); Thracology; lectures in the elective disciplines: Culture of Ancient Southeast Europe; Culture of Ancient Greece; Lydia - the Unknown Empire of Asia Minor; Introduction to the Economy and Demography of the Ancient World; History of the Ancient East; Thracology (for POGI); leads exercises in Teaching Practices in Libraries.

255 hours of lectures, of which 75 are mandatory, with a minimum of 45 + 90 hours of exercises = **600 hours of study load**, with a min. of 360 hours.

LEARNS LECTURES ABROAD on Academic Mobility under the Erasmus+ program: 05. 2018, Dokuz Eylul University in Izmir, Turkey; 10.2019, Universitatea de Vest din Timisoara, Romania; and on Teaching Mobility: 06. 2022 and 10–11. 2022 at Recep Tayyip Erdogan University, Rize, Turkey; 2023 at University of Lodz, Lodz, Poland; 12. 2023 at Universitatea “Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Romania.

II. Evaluation of the scientific and practical results and contributions of the creative production submitted for participation in the competition

The habilitation work – monograph of the candidate is entitled ***The Balkan-Anatolian Community in Antiquity***, ProVias Publishing House, Sofia 2025 consists of: Prologue, 5 chapters, Epilogue, Literature, List of illustrations.

In the **Prologue**, the author justified that he took up this issue because, in addition to History, he also deals with Cultural History, which is why he compares cult sites and archaeological sites, written sources for manifestations of people's faith or direct sacred texts, deals with structures, models and signs, also defined as codes. This methodology is complex and interdisciplinary. The monograph is also the result of long-term observations of field expeditions, as

part of projects at the South-West University, in the implementation of which the author also takes the most active part, which is an undeniable contribution. Al. Portalski says that the Balkan-Anatolian community is important for Ancient History because it is the cradle of discoveries that have an influence to this day: the vowel/consonant alphabet and coinage.

Chapter 1. In Search of Community

§1. How to Define a Historical Community examines different opinions and finally settles on the view of Althusius (1557-1638) that man is destined to live in a coexistence called a symbiotic community.

§2. Attempts to Define Communities makes a historiographical review, which begins with the introduction in the 20th century of the terms Mycenaean Thrace, Orphic Thrace, Thracian-Pelasgian Pelasgo-Thracian, Circumegian, Circumpontine, Thracian-Trojan, Thracian-Phrygian, Thracian-Hittite-Luvian..., to arrive at the Paleobalkan-Western Anatolian community.

§3. The Paleo-Balkan-Western Anatolian community ... the largest share in it is occupied by the Circumegian Pelasgo-Thracian ethno-cultural community, but it also includes Phrygians, Carians, Macedonians, and perhaps Mycenaeans; This is the basic term from which the term Balkan-Anatolian community (abbreviated BAC) is derived. Al. Portalski believes that since prophecies in the great sanctuaries are sought by both Hellenes, Thracians, Lydians, and Phrygians, in short - everyone, this convinces of the existence of such a transparent community.

§4. The Balkan-Anatolian community is defined by faith, economy and culture as behavior; BAC is important because it gives birth to innovations that change history and their influence goes beyond the borders of BAC; these are the *polis*, coinage and the alphabet – innovations that are not accidental, they act in parallel and would not work if they did not interact. And it explains that the *polis* are in constant interaction with the monarchies around them, use all their resources, view them as natural markets and partners, and the kings strive to

derive maximum benefit from the *polis*, by guaranteeing them military and economic security, in which partnership and trade are fruitful, because monetary exchange is carried out. But coins appear not in a polis environment, but in the kingdom of Lydia due to the need for active exchange between producers, merchants from the kingdom, but also the *polis*. Active trade and the boom in innovations determine the rapid recording. The consonant/vowel alphabet is easily learned and puts an end to the mystery of literacy, accessible only to certain classes.

§5. Territorial scope of the BAC includes SE Europe (mainly the Balkans + the area to the Carpathians and the Northern Black Sea Coast) with the islands in the Aegean, Western and Central Anatolia.

§6. Chronological scope of the BAC is argued with the continuity and development of the processes in the community in SE Europe and Western/Central Anatolia, from the EBrE of the 3rd millennium BC to the 7th century, which reflects today's scientific idea of the beginning and end of the Archaeology and History of the Thracians.

§7. The Balkan-Anatolian community in the types of time, through theories of temporal development in world history, the candidate also theoretically justifies the BAC. This effort is meaningful, but does not necessarily have to be present in the book.

§8. Conclusion to Chapter One is a continuation of §7., in which the achievements of the analysis are confirmed with more historicism.

Chapter 2. The Natural Environment in the Balkan-Anatolian Community (BAC)

§1. Climatic Conditions begins with a historiographical reference to the climate from Antiquity to the present day. The author's thesis identifies 4-5 humidity zones on the territory of the BAC, which are areas of agriculture and animal husbandry, which is a unique diversity in such a small area and seems to have no analogue in the Ancient World. The consequences for the BAC: diverse

food = good health = strong demography; nutrition based on natural resources = a more resilient population to climate crises; diversity in a small area = a stimulus for trade; people travel and welcome foreigners for trade = they know each other well, identify their topos of faith without any problems and use them to invoke divine protection in transactions and travels.

§2. Demography and settlement structure in the BAC reviews publications on climate change affecting societies, making them more sedentary or more mobile.

§3. Malaria examines the historiography of the impact of malaria on people in Antiquity.

§4. The transport system in the BAC analyzes the great opportunities and benefits of sea and river navigation in SE Europe and Western Anatolia, contributing with the commentary on vessels and their multi-purpose use, adding for Anatolia the benefits of caravan routes, especially the so-called Royal Road.

§5. Conclusion to Chapter Two summarizes that the natural conditions in the BAC are some of the best in the world with four seasons, in a very healthy climate, which is why they are the basis for remarkable economic development.

Chapter 3. The Economic Base of the Balkan-Anatolian Community.

§1. The *polis* and *ethnic* origin – political complementarity and economic intertwining. Here the author lists the most important books that have formed his idea of the *polis*, through which he reaches the idea of BAC and concludes that people live in *polises* and *ethnicities*, but this does not have only a national determination, but also a socio-economic one, i.e. the division is not so much between Greeks and non-Greeks, but between those who are free citizens and those who are subjects and/or personally unfree, as he concludes that *ethnicities* and *polises* do not live next to each other, but **IN each other** and this does not bother them, they organize their production according to different, but not opposite, but complementary ways – the *polis* states produce for the market, and

the *ethnic* ones – are in the natural economy, but nevertheless they have the same basic economic unit – the *oikos*.

§2. The economic basis of the BAC – the *oikos* makes an extensive comment on the term and postulates that the “*oikos*” exists in duality – to successfully work to satisfy the members of the household and for the market; it can be in the agricultural *hóra* of the *polis*, it can be in the *polis* itself, it can be owned by a paradynast from an ethnic state, someone can rule it on behalf of the king; and concludes that without changing either its type or structure, the *oikos* feels at home both in the *polis* and in the *ethnic* state, it appears in the very comfortable natural environment of the BAC and, in order to develop active exchange, it needs not just money, but coins.

§3. Coinage – a remarkable phenomenon of the BAC introduces the development of the idea of money, to arrive at coins.

§4. Emergence and development of early electronic coins continues with the contributing conclusions about the role of coins as money, clarifying that the emergence of coinage is not a matter of technology, but is the offspring of a social necessity that arose at that very time precisely in the BAC, that money is not an invention of the *polis*, since Lydia certainly cannot be a *polis*, but no *ethnic* state would have started minting coins if it were not in constant interaction with the *polis* economy, because it does not need them; coins allow the *polis* economy of free market producers and the *royal* economy of *ethnic* states to exist on the verge of merging to the point of complete interpenetration, in which over the centuries they retain their inherent characteristics and nourish each other; and that for the first time in antiquity, an intensification of production was observed, which in Classical Greece approached the capacity of capitalist production – as soon as the maximum capacity of the *oikos* was reached, the citizens of the *polis* separated from them and created an *ap-oikia* - a colony, i.e. Greek colonization began... and if the reasons for colonization were to be ranked, the exchange of goods would be in the first place... when transport

could no longer be intensified, part of the *polis* itself went to the *ethnic* state - this is the essence of colonization, where the local dynast collected taxes in kind and could convert them into money only on the market of the *polis*; having acquired money, he could buy everything – from luxury goods to mercenaries; they were again bought on the market of the *polis*, and the remaining money was hoarded; the *polis* had access to raw materials that they could not obtain among their people; they also had solvent buyers in the person of the aristocrats of the *ethnic* states; It is no coincidence that the first colonies emerged from Euboea and were on the Thracian coast of the Aegean, at the familiar place in BAC!

§5. Conclusion to Chapter Three summarizes and confirms the contributions in the individual paragraphs.

Chapter 4. Alphabetic writing – another phenomenon of the Balkan-Anatolian community.

§1. Languages in the BAC says that it is not the differences between spoken related languages that are decisive, but the writing;

§2. Peculiarities of early writings in the Balkan-Anatolian community gives the contributing conclusion that the Hittite Empire and the Achaean kingdoms were looking for opportunities for a specific common writing of important texts, which would be understandable in different languages. It turns out that this is possible and is used in short inscriptions, both for economic and administrative activities (seals, capacity designations), and for cult purposes (explanations to images of gods).

§3. Early alphabets in the BAC introduces the hypotheses for the emergence of the Greek, Phrygian and Lydian alphabets.

§4. The conclusion to Chapter Four says that due to the alphabetic script, the Greek language became the language of trade and merchants, as for the Lydians, Thracians and other partners from the BAC, with the explanation that the *polises* and the *apoikes* formed a trading *ethnos* that took over international trade because they communicated in one language and swore by the same gods,

which formed the trust that accompanied, and sometimes even replaced, monetary payments.

Chapter 5. Faith in the Balkan-Anatolian Community.

§1. Concepts of Faith in the BAC asks the question to what extent terms such as Mycenaean and Orphic Thrace can be attributed to Greece and Western/Central Anatolia; and the answer is that in the ethnic world of the BAC, faith is related, comparable and comparable to the known Orphic behavior in Thrace, as a national behavior, and in the polis world there will be relics from the previous (or parallel) ethnic period for the polis, which are comparable to the living ethnic realities. Undoubtedly, the rock-cut monuments in SE Europe and Western/Central Anatolia are due to a common and similar faith.

§2. Cult places, topos of faith, sanctuaries and heterotopias in the BAC begins with the preliminary explanation that the BAC is realized on the basis of neighborhood, kinship and common state, but the respectful unity comes from the organization of the world order between heaven, earth and the underworld with the mediation of the king-priest or the priesthood in the great sanctuaries... The conclusion follows that the pagan faith, incl. in the case of the BAC, is tied in unity with nature, is inseparable from the environment, as the appearance of the divine, the theophany decisive for the life of ancient man (in fact: the idea of it and its expectation) manifests itself not only as a result of ritual actions, but also in certain sacred places. These places, topos of faith, are in a similar environment... With the resulting conclusion that similar cult places as suggestion and location also show similarities in the initial religious-mythological ideas about the creation, arrangement and functioning of the world, as well as that the proximity of the cults follows from the material objects. And further - the Mycenaean traditions are maintained in topos of faith from the pre-polis antiquity of Hellas, which in the first centuries of the 1st millennium BC. fell into the Greek cultural environment and assumed their classical character by the 5th century BC. But this... applies mainly to the large

sanctuaries... Archaeology in recent decades has revealed a large number of other topos of faith, near and far from the polises, which also in the Greek cultural and linguistic environment retain their archaic character. This gives a very broad perspective to their study in Asia Minor due to the possibility of analyzing the sites there through the perspective of the accumulated methods for studying megalithic, cave, mountain and all other sanctuaries through the Orphic prism, which has long been used for Balkan Thrace. This is a resource for studying mainly those sites in present-day Asia Minor Turkey, which are located in the mountains along the southern coasts of the Marmara and Black Seas, for which written information is scarce or completely absent, but which are often better preserved than the Balkan ones and would complement each other wonderfully.

§3. Several examples: the caves of the island of Crete and the sacred cave near Heraclea Pontica complements the picture with specific examples in the context of the cults and faith in the BAC from Crete and Anatolia, with the interpretation of the sacred cave/caves near Heraclea Pontica on the Anatolian Black Sea coast being particularly valuable and contributing.

§4. Conclusion to Chapter Five contributes to the summary by particularly clearly showing the presence of a community and parallel development of some aspects of faith and cult in the BAC.

The **EPILOGUE** excellently summarizes the achievements as contributions to the work.

The **BIBLIOGRAPHY**, in Cyrillic and Latin, is exhaustive.

III. Critical notes and recommendations

- the inclusion of BAC in the 3rd millennium BC requires more arguments;
- In Chapter 3, § 2 not enough attention is paid to the *oikos* in *ethnic* states, where relations similar to those in the *oikos* of the *polis* states develop under the rule of local dynasties – e.g. in SW Thrace, 6th-4th century BC, their own

Thracian coins are minted, which function in *Thracian markets*, organized not in cities, but at regional sanctuaries, along important roads; and on the coasts there are also Hellenic *emporiums*, which are usually under the rule of the Thracian kings and/or dynasties.

-I recommend a summary in a foreign language, and why not publish the entire monograph in the now international English language?

IV. Conclusion. Regardless of the notes, I accept the listed contributions from Chief Assistant Professor Dr. Alexander Portalski and add to them those noted by me in this review. Thus, I **highly appreciate** the monograph, scientific creativity, and academic workload of the candidate from 2010 (Dr) to 2025.

V. General conclusion and ranking of candidates.

The above-mentioned contributions and achievements **give me the reason to give a positive assessment** for the awarding of the academic position of **ASSOCIATE PROFESSOR (DOCENT)** to the only candidate Chief Assistant Professor **Alexander Savov Portalsky**, PhD (Dr), from the Department of History at the Faculty of Law and History of the South-West University - Blagoevgrad, in professional direction 2.2 History and Archaeology, in the Scientific Specialty *Ancient History*.

Date: 04.11.2025

Jury member:

Prof. Dr DSc Kalin Porozhanov